

ХАЛЪМГ ҮНИ

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг тангъчин, Элст балгъсна комитетсин болн Хальмг АССР-н Деед Советин газет.

№ 224 (3208)

1958 дж. ноябрин 11

Унь 20 деншг

1958 джилд Советск Союзин колхозмудар болн совхозмудар буудя болн селаня эдл-ахун талдан эдл-уш белдлгяна государственн зура дилвертэгяр күүцэлгяна туск

КПСС-н Центральн Комитетин болн СССР-н Министрмүдин Советин сонъсхвр

Мана орн-нутгин селаня эдл-ахун делгралтд шин бодлгин эк татен КПСС-н ЦК-н сентябрьск Пленумин, Советск Союзин Коммунистическ партин XX-ч хургин болн энуня хбогт КПСС-н ЦК-н Пленумсин тууджлгч шиндврмүд күүцэгяд, селаня эдл-ахун куч-колсчир кодлмшч классин болн цуг советск олн-амтня шунггта донь-туст эн джилд буудя гаргьлгынг цаарандн икдүүлгяар болн государствд буудя хулдлгяар шин, ик гидг динлврмүд бэрцхäv.

Орн-нутгин колхозмуд болн совхозмуд 1958 джилд буудя белдлгяна зурагьан октябрин нег шинд болзгасн урд күүцäv. Государствд буудя өглгын болн хулдлгын кегдä баянла.

Эн джилдин ургъцае государствд 3.491 сай пуд буудя хулдлгäv, эс гидж 1955 джилд белдгденас 1.329 сай пуд буудя икар белдгäv. 1953 джилд белдгденас болхла, 1.592 сай пуд буудя икар белдгäv.

Орн-нутгт буудя гаргьлгын болн белдлгын тинм икар бөлгын, селаня эдл-ахун цуг аньгснг, түрүн болдж буудян эдл-ахун темдгтэгяр бодлүлгяар партин темдглен керг-үүлдвр илдн күүцасн ашд күүцгäv.

Цуг олн-амтня эдл-ахун ул-күнд промышленностиг аль-тсаринь делгрүлгяна ленинск курс барад парть селаня эдл-ахун материалн-техническ көрнъгинь цаарандн улм чаньгяадж делгрүлгынг теткв. Селаня эдл-ахун эдл-уш гаргьлгь икдүүлгынд колхозмудин болн совхозмудин гардгч кадрмудар батлгьгар, селаня эдл-ахун эдл-уш гаргьлгь икдүүлгынд селаня эдл-ахун кодлчирин материалн урд бодлүлгяар партин темдгладж күүцасн керг-үүлдвр агъу ик чинран үзүлв.

Селаня эдл-ахун производств бодлүлгынд Сибирин, Казахстан, Уралин болн Поволжин райодар эмнг болн эмншрени газр хагьлдж эдлгын эрки илчян үзүлв. Орн-нутгин Восточн райод эмнг газр хагьлдж эдлгынас колтä орн-нутгт буудя гаргьлгяна хамгин ик гидг көрнъгн болцхäv.

1958 джилд эмнг болн эмншрени газр хагьлдж эдлгынä райодар 2 миллиард пуд буудя белдгäv, 1953 джилд эн райодар 652 сай пуд буудя белдгсн баясми. 1954—1958 джилмүдт эмнг газр хагьлдж эдлгынä райодар буудя белдлгын урдк тавн джилд белдгденас 4 миллиард пуд буудя икар белдгсми. Энн, эмнг газр хагьлдж эдлгынä партин лини-

ийг чикинь лавлдж медүллгьнä иткмджнь болджана.

Буудя гаргьлгь икдүүлгынд болн государствд буудя хулдлгынд РСФСР-н, Казахск ССР-н болн Украинск ССР-н колхозмуд болн совхозмуд ик гидг динлврмүд бэрцхäv. Эн джилдин ноябрь сарин нег шинд РСФСР-н колхозмуд болн совхозмуд государствд 1.930 сай пуд буудя хулдв, эс гидж зуран 112 процентнь. Казахск ССР — 950 сай пуд буудя, эс гидж зурагьан 120 процент, Украинск ССР — 552 сай пуд буудя, эс гидж зурагьан 122 процент күүцасми.

Буудя гаргьлгь икдүүлгынд болн государствд буудя хулдлгынд нег үлү ик динлвр Арсеян Федерацин ик гидг райод күүцхäv. 1958 джилд Алтайск крайин колхозмуд болн совхозмуд государствд 280 гар сай пуд буудя хулдв. Сүүлин тавн джилд (1954—1958) Алтайск край государствд өмнк тавн джилд (1949—1953) 244 сай пуд буудя хулдгсн ормд 1.149 сай пуд буудя хулдв.

Сталинградск областин колхозмуд болн совхозмуд эн джилд государствд 164 сай пуд буудя хулдв. 1949—1953 джилмүдин эргид болхла, дундлад джилдэн 37,5 сай пуд буудя государствд хулдджасми. Саратовск областин колхозмуд болн совхозмуд государствд 167 сай пуд буудя хулдв. 1949—1953 джилмүдин эргид болхла, дундлад джилдэн 53-д сай пуд буудя хулдджасми.

Краснодарск, Ставропольск крайсин, Ростовск, Воронежск, Куйбышевск, Омск болн Оренбургск областьсин колхозмуд болн совхозмуд буудя белдлгынä государственни зурагьан зовар давулдж күүцäv. Татарск АССР, Тамбовск, Белгородск, Пензенск, Ульяновск болн нань чиги областье государствд зурагьан давулдж буудя хулдлгяна даалгьвран динлвр-тэгяр күүцхäv.

Эмнг газрмудар буудя гаргьлгь икдүүлгынд болн государствд буудя хулдлгынд Казахстан ССР-н Акмолинск, Павлодарск, Кокчетавск, Западн-Казахстанск, Семипалатинск, Восточн-Казахстанск областье болн Кустанайск, Северо-Казахстанск болн нань чиги областьсин кесг райод тасрха сан динлврмүд күүцхäv.

Украинск ССР-н кесг областье буудя гаргьлгь икдүүлгынд зовар ик ашмуд күүцхäv. Днепропетровск, Одесск, Николаевск, Запорожск, Харьковск,

Сталинск, Кировоградск болн республикин талдан чиги областьсин колхозмуд болн совхозмуд эврәннь даалгьвран динлвр-тэгяр күүцэгяд государствд зурагьан давулдж буудя икар хулдв.

Белорусск ССР-н, Узбекск ССР-н, Молдавск ССР-н болн Таджикск ССР-н колхозмуд болн совхозмуд буудя белдлгынä зурагьан динлвр-тэгяр күүцхäv.

1958 джилд буудя болн селаня эдл-ахун нань чиги эдл-уш гаргьлгь икдүлсн дееран буудя икар хулдсн төлөдэн — РСФСР-н Сталинградск, Ростовск, Куйбышевск областье болн Ставропольск край, Казахск ССР-н Акмолинск, Павлодарск, Кокчетавск, Карагандинск болн Западн-Казахстанск областье, Украинск ССР-н Николаевск, Крымск болн Львовск областье Ленинä орденяр ачлгдсми.

Эн джилд орн-нутгин колхозмуд болн совхозмуд шикрин свекл, тосна болн селаня эдл-ахун нань чиги культурин сан гидг ургьц ургьлдж авб.

1958 джилдин ургъцае шикрин свекл белдлгынä государственн зура 111 процент күүцгäv.

Бүклдэн СССР-яр эн джилдин ноябрин нег шинд колхозмуд болн совхозмуд государствд 43 сай тонн шикрин свекл хулдв, эс гидж шикрин свеклин сан гидг ургьц авгден 1957 джилд хулдгснас 6,7 сай тонн икар хулдгäv. 1953 джилд хулдгснас 20 сай тонн икар, эс гидж 86 процент икар хулдгсми.

Украинск ССР-н колхозмуд болн совхозмуд государствд 26,1 сай тонн шикрин свекл хулдв, эс гидж 1957 джилдин ним цагин эргид хулдгснас 1,5 сай тонн икар хулдгäv.

Эн джилд государствд, 1957 джилдин ним цагин эргид хулдгснас 4,7 сай тонн икар хулдсн РСФСР-н колхозмуд болн совхозмуд шикрин свекл гаргьлгынд болн белдлгынд ик гидг динлврмүд бэрцхäv. Республикар шикрин свекл белдлгынä государственн зура 40 процент давулдж күүцгäv.

Киргизск ССР шикрин свекл белдлгынä зурагьан 30 процент давулдж күүцэгяд государствд 1957 джилд өггдснэс 22 процент икар өгв.

1958 джилдин ноябрин нег шинд орн-нутгин промышленность 3 сай 427 миньгын тонн шикр кедж гаргьäv, эс гидж 1955 джилдин ним цагин эргид

кегдснэс 741 миньгын тонн шикр икар кедäv.

Нарн цецгин экня буудя 1958 джилдин ноябрин нег шинд, 1955 джилдин ним цагин эргид белдгденас орн-нутгар 577 миньгын тонн икар белдгäv; нарн цецгин буудян эк белдлгын кегдä баянла. Тосна талдан культурин экня буудя зовар икар белдгäv.

Эн джилдин ноябрин нег шинд колхозмуд болн совхозмуд государствд 3.211 миньгын тонн сырец-көвнъ хулдв, тер тоод Узбекск ССР-н колхозмуд болн совхозмуд государствд 2 сай 154 миньгын тонн сырец-көвнъ өгв, эс гидж 1957 джилдин ним цагин эргид өггдснэс 96 миньгын тонн икар өгв; Туркменск ССР 312 миньгын тонн сырец-көвнъ өгв, эс гидж 1957 джилдин ним цагин эргид өггдснэс 49 миньгын тонн икар; Таджикск ССР государствд 299 миньгын тонн сырец-көвнъ өгв, эс гидж 1957 джилд өггдснэс 12 миньгын тонн икар өгв.

Көвнъ тәрлг цуг республикар ода көвнъ хурадж, терүг государствд орулдж өглгяар ик кодлмш кеглдж йовна.

Лен-долгунец, конопль болн кенаф гаргьлгынг икдүлхин төлөд орн-нутгин колхозмуд ик күүлтс бэрцхäv. Эн культурмуд ургьлдж авсен ургьц олсна, болн пенекин утц белдлгынг 1953 джилд белдснд дорхнь хойр холванас үлүгьяр күүцх аргь өгчәнä.

1958 джилдин ноябрин 1-шинл колхозмуд болн совхозмуд, 1957 джилдин ноябрин 1 шинд государствд хулдснд дорхнь болниг 600 миньгын тонн, багцин культур 262 миньгын тонн, виноград 161 миньгын тонн үлүгьяр, тер мет темс болн зер-земш зовар икар хулдв Цагьгин хамтхас белдлгынä зура 106 процент күүцгäv; 1957 джилд дорхнь 26 миньгын тонн, тер тоод Грузинск ССР-д 24 миньгын тонн икар государствд хулдгäv.

Садмуд болн виноградникүд суулгьгден газрин агъу икдүлгяар орн-нутгт ик кодлмш кедäv. Зуг 1958 джилд 413 миньгын гектар газрт садмуд болн виноградникүд шинэс суулгьгäv, эннь тегäd тавн джилдин эргид (1949—1953 джилмүдт) суулгьгдснд дорхнь ик болджана. Садмуд болн виноградникүд бөлкьгар Крымск область, Молдавск ССР, Краснодарск край, Ростовск область, Дагестанск АССР болн нань чиги областье болн АССР нег үлү ик күүлтс бэрцхäv.

Мал бөлкьгинг цаарандан делгрүлгьгар колхозмуд болн совхозмуд зовар ик күүлтс бэрцхäv. 1957 джилдин октябрин 1 шинэс авн 1958 джилдин октябрин 1 шин «уртл бод» малин тонь колхозмудар болн совхозмудар 3,5 сай, тер тоод саалин үкр 1 сай толгъа бсв. Гахан тонь 1,5 сай, хбөнä тонь 6,4 сай толгъа бсв.

Мах, үс, бндг болн ноос белдлгынä зура саянар күүцгд-дәнä. 1958 джилдин ноябрин 1 шинд, 1957 джилдин ноябрин 1 шининлä дүнъцүлхлä мах белдлгын 1,7 холван, үс белдлгын 2 холван, бндг белдлгын 1,7 холван, ноос белдлгын 1,6 холван бсв.

Эн джилдин ноябрин 1 шинд, нидн джилдин ноябрин 1 шинд белдсн дорхнь махн 581 миньгын тонн, усн 1.139 миньгын тонн, носон 32 миньгын тонн икар белдгäv.

1958 джилдин арвн сарин эргид РСФСР-д махн 391 миньгын тонн белдгäv, эс гидж нидн джилдин арвн сарин эргид белдсн махар болхла 18 процент ик. Украинск ССР-н колхозмуд болн совхозмуд нидн джилдин дорхнь ик мах государствд хулдихäv. Белорусск ССР, Молдавск ССР болн Латвийск ССР мах белдлгынä джилä зурагьан болзгасн урд, октябрь сард күүцхäv. Нидн джилдинäр болхла эн джилд государствд мах хулдлгын Казахстан ССР—29 процент, Литовск ССР—59 процент, Эстонск ССР—27 процент, Армянск ССР—15 процент, Грузинск ССР—18 процент, Азербайджанск ССР—10 процент икдүлхäv.

Сул тавн джилдин эргид саялин укромүдин то олдулсна болн үс саадж авлгынг икдүлснä ашд колхозмудар болн совхозмудар үс гаргьлгын зовар икв. Колхозмудар саадж үкр болгьна дундлад 1960 джилд куртл үс саадж авлгь бодлүлгяар, тер мет үс белдлгынг икдүлгяар гаргьсн КПСС-н ЦК-н январск (1955 джил) Пленумин даалгьврмуд болзгасн урд, 1957 джил, талданар келхд зурган джилдин орчд, гурвн джилдин эргид күүцгдлä.

РСФСР, Украинск ССР, Белорусск ССР, Армянск ССР 1958 джил, нидн джилдин эн цагинлä дүнъцүлхлä, государствд үс хулдлгын зовар икдүлхäv. Литовск ССР, Молдавск ССР, Латвийск ССР, Киргизск ССР, Таджикск ССР, Туркменск ССР, Эстонск ССР үс белдлгынä болн хулдлгь-

(Чилгчнь 2-ч халхд).

1958 джилд Советск Союзин колхозмудар болн совхозмудар буудя болн селанэ эдл-ахун талдан эдл-уш белдлгнэ государственн зура диилвртэгээр күцэлгнэ туск

КПСС-н Центральн Комитетин болн СССР-н Министрмүдин Советин сонъсхвр

(Чилгчнь).

на джилэ зураг нидн джилин-кд дорхнэ икэр, болзгасн урд күцэлхэв.

1953 джилин ноябрин 1 шинд промышленностьс 356 миньгн тонн тос кедж гаргьсн болхла, үс гаргьлгнэ болн белдлгнэ икдүллгнэ 1958 джилин ноябрин 1 шинд промышленностьс 605 миньгн тонн тос эс гидж 70 процент икэр кедж гаргьх аргэ өгв.

1953 джилин туршарт 1 797 миньгн тонн үсн хулдгдсн баясн болхла, эн джилин арвин сарин эргид государственн болн кооперативн гуулгэгээр ламджулдж үс болн үсэр кесн хот-хоол үсн гүүцүлэд (тосн сыр хойриг тоолл уга) 4983 миньгн тонн үс эс гидж 2,8 холван икэр олтүлд хулдгдв.

Орн нутгин мал өскächнр ноос гаргьдж авлгнэ болн белдлгнэ икдүлцхэв. Ноос белдлгнэ джилэ зура 104 процент күцэгдв. Нидн джилин ирлцнэгүү цагинлэ дүнүцүлхлэ ноос белдлгнэ 12 процент икэр күцэгдв. РСФСР-н колхозмудар болн совхозмудар 10 миньгн тонн ноос икэр хулдв. Казахск ССР-н колхозмудар болн совхозмудар ноос белдлгнэ зурагьан давулдж күцэгдв, нидн джилинкд дорхнэ 13 миньгн тонн ноос икэр государственд хулдв.

Узбекск ССР, Азербайджанск ССР, Киргизск ССР, Таджикиск ССР, Армянск ССР, Туркменск ССР ноос белдлгнэ джилэ зурагьан диилвртэгээр күцэд, государственд ноос хулдгьан бас икдүлв.

Боднцг белдлгнэ зура СССР-д 104 процент күцэгдв. Узбекск ССР, Таджикиск ССР, Казахск ССР, Молдавск ССР боднцг белдлгнэ зурагьан давулдж күцэв.

Торгьна коконс белдлгнэ зура орн-нутгт саянэр күцэгдв. Эн джил 28,1 миньгн тонн коконс белдгдв, эс гидж 1957 джилин эн өдр белдгдсн дорхнэ 4,3 миньгн тонн икэр белдгдв.

Узбекск ССР-н колхозмудар болн совхозмудар 14,1 миньгн тонн торгьна коконс государственд хулдв, эс гидж 1957 джил государственд хулдснэс 31 процент ик. Таджикиск ССР

болн Азербайджанск ССР эн джил торгьна коконс государственд орулдж өглгнэ нидн джилинкд дорхнэ бас улм икдүлв.

* * *

Колхозмудар болн совхозмудар малин хот белдлгнэ нидн джилинкд дорхнэ саянэр кедгдв, тер учрар цаарандан мал өсклгнэ сян ул тавгдв.

Эн джилин ноябрин 1 шинд колхозмудар болн совхозмудар 111 сай гар тонн өвсн болн солод, тер тоод 58 сай тонн өвсн белдгдв, эс гидж 1957 джилин ноябрин 1 шинд белдсн дорхнэ 7,7 сай тонн ик.

Колхозмудар болн совхозмудар эрдини-шишэ тэрдэ сян ургэц ургэадж, эн джил 145 сай тонн силос дардж авцхав, эс гидж 1957 джилин эн өдр дардж авсн силос дорхнэ 57 сай тонн ик. Дардж авсн силосин цуг тоогьас 106 сай тонн эрдини-шишэ, эс гидж 1957 джилинкд дорхнэ 52 сай

тонн ик. Цуг орн-нутгар колхозмудар болн совхозмудар эн джил нег үкр болгьна тоод 10,5 тонн силос дардж авв, нидн джилд 6,8 тонн силос дарсн. Украинск ССР, Молдавск ССР, Курск область, Ставропольск край, Арцаан Федерацин нань чигн кесг областэс силос белдлгнэ нег үлү ик күцлгэ бэрцхэв.

1959 джилд селанэ эдл-ахун культурин ургэц авхин төлө колхозмудар болн совхозмудар нолддж йовцхана. Намрар тэрэ тэрлгнэ күцлгтэгээр кедгв. Эн джилин ноябрин 1 шинд күртл 38 сай гектар шаху газрт буудян культур тэргдв. Тэрэнэ гарцнь сян. Ноябрьн 1 шинд күртл 74 сай гектар газрт зябь хагьлгдв.

Колхозмудар болн совхозмудар 133 сай гар центнер хаврин тэрэнэ буудян экн белдгдв. Селанэ эдл-ахун нань чигн культурин экн белдгд-жәнэ.

1958 джил социалистическ селанэ эдл-ахун күч-көлсчирин бэрсн күцлгэ, селанэ эдл-ахун икэр өбдүлхүр болн мана орн-нутгт олтүлтнэ төлө хот-хол болн промышленностин төлө сырьэ элвджүлхүр залгдсн Коммунистическ

партийн политикин диилвэр болджана.

Колхозин тосхлгнэ цаарандн делгрүлггээр болн МТС-н бурдәмджиг оньгдарулггээр, эрк биш орулдж өглгнэ, натуроплатиг уурулад, селанэ эдл-ахун хот-хоолиг нег үнэр государственд хулддж авлгьна диг-даранд орлгьна тускар партин гаргьсн, олтүлтнэ йир саянэр таасгдсн эрки ик чинртэ төрмуд диилвртэгээр күцэгддэ, эврәннэ сян ашан үзүлджәнэ.

Эн төрмудиг күцэд, 463 миньгн трактор, буудян 204 миньгн комбайн, силос болн эрдини-шишэ хурагд 58 миньгн шаху комбайн, 510 миньгн сейлк болн нань чигн кесг техник государственд МТС-ст колхозмудар хулдв, цуг бийнэ 16,1 миллиард арслннга машин хулдгдв. Терүнэс талдан эн цагин эргид 4,4 миллиард гар арслннга шин трактормуд болн селанэ эдл-ахун нань чигн машин колхозмудар хулддж авцхав.

Колхозмудар 1958 джил техник саянэр олзлхиг теткцхэв, тэрэнэ көдлмшиг улм бурдәмджтэгээр кецхэдк, сян ургэц ургэадж авцхав.

Тэрэ тэрлгнэ болн мал өсклгнэ улм түргэр делгрүлх, күч-көлснэ производительностиг өбдүлх болн продукци гаргьлгьна үниг багьрулх сян тал колхозмудар ода токтагдв.

Колхозникуд, совхозмудин болн яеврин-техническ станцин көдлмшчнр, селанэ эдл-ахун цуг көдлчнр, КПСС-н XXI хуртг нерэддж социалистическ дөрлдэ улм өргэр делгрүлцхэд, селанэ эдл-ахун производствин цуг халхсар шин, улм ик күчтэ өбдм бэрцхэх гидж КПСС-н Центральн Комитет болн СССР-н Министрмүдин Совет батггээр ицжэцхәнэ.

Мана орн-нутгин олтүлтнэ төлөд, хот-хол болн гингн промышленностин төлөд, сырьэ элвджүлгьнэ төрмудиг диилвртэгээр күцэхин эркд, терүггэрн тегэд мана орн-нутгт коммунизм тосхлгьна кергт эврәннэ чинртэ деман күргхин эркд селанэ эдл-ахун көдлчнр цуг күчн-чидлэрн көдлчхэх.

Селанэ эдл-ахун техникиг болгьамджтагээр олзлхн

Селанэ эдл-ахун техникиг яслгнэд көдлджэх улс эврәннэ болгьамдж уган учрар гар көлөн шавтагд учр йир олт. Келхд, Приозерн района „Сарпа“ совхозин тракторист үр Молчанов герүрн хярдж ирэд, тракторан көллэ баатл зогсачкад герүрн ордж одсн хөдн, энүнэ бичкн көвүнэ эргджасн валднэ оралдад укдж одв.

Целинн района „Прудовый“ совхозин ах инженер үр М.В. Чаленко, электростанцид көдлджасн улс арггьж көдлхннэ

эс цайлгьдж өгсн учрар, машинэ му үнртэ газд хордв. Яшалтинск района „Победа“ колхозд бас тинм газд хорлгьн гарв.

Техническ халәмдж уга болсн учрар трактористнр, прицепщикүд, комбайнермуд, штурвалынс бийән шавтагьад, цаарандан, тер халхарн көдлгдгән уурна.

Шидрэс колхозмудар болн совхозмудар агрозоотехническ сургьулин джил еклхн. Тер

сургьульд сурцах улст техникиг ягьдж чикэр олзлхнн тускар сян гндгэр медүлдж өгхнн.

Ода селанэ эдл-ахун көдлмш т ө г с д ж йовна. Баях техникән ясч кергтэ. Тер яслгнэ орлцдях улст ягьдж көдлхнн болн станокин өөр ягьдж бийән бэрхнн тускар сян кевэр цайлгьдж өгх кергтэ.

П. ЗАВЬЯЛОВ.

Кадрмудиг батлдж, көрнэгиг күцднэ олзлхн

Приозерн района III-ч партконференц

Партийн XX-ч хургин болн туунэ хөдн болсн КПСС-н ЦК-н Пленумсин шидврмудэр өргджен Приозерн района күч-көлсчнр экономикин болн культурин делгрлгд темдгтэ күцлгэ бэрцхэв. Района совхозмудар государственд 6728 центнер ноос орулдж өгв, зурагьан 100,2 процент күцэв. Хөдн болгьнас дундад 5,4 килограмм ноосн авгдв. „Сарпа“ совхозар болхла 6,1 килограмм ноосн авгдв.

Эн джилин 10 сарин эргид хөднэ тонь 22375 толгьа, бод малнь болхла 1672 толгьа өсв.

Эн джил 7000 гектар газрт эрдини-шишэ тэрв. Эннэ 18 миньгн тонн силос дарж аргэ өгв. Района совхозмудар эрдини-шишэ цагиань хурадж авч, экнэ көрнэггән күцднэ белддж, малдан күрм концентрированн хот белддж авв.

Бөлв, КПСС-н района комитетин селгэтр үр Кокшунув эврәннэ тооцана доклдтан, доклдтар босдж келсн улс партин райком, күцэгч комитет, партийн организац болн совхозмудин гардачнр мал өскдж-өргджүлгьнэ көрнэгиг күцднэ олзлхнн района күч-көлсчириг агсдж чадсн уга гидж келцхэв. Хөдөлгнэ джилэ зура зуг 96 процент, бод малар болхла 92 процент күцэгдв. Чкаловин нертэ болн „Приозерный“ совхозмудар нег үлү хоцрдж йовна.

Мал өсклгнэ эрки булгнэ—малин төл мөнд хадгьлхнн төлө ноолдлгнэ болджана. Бөлв хургьлх зун хөдн болгьнас зуг 92 хургьн, тугьлх зун үкр болгьнас 79 тугьл мөнд хадгьлгдв.

Мал хусрлгь багьрулхнн төлө ноолда чаньгьад конференц оньган икэр өгв. Чкаловин нертэ, „Приозерный“, „Сарпа“, „Сухотинский“ совхозмудин гардачнриг болн партийн организацисиг, хөднн болн үкрмүдин хусрлгнэ ик болсннэ делегатнр икэр шлгьдж келцхэв.

КПСС-н райком болн района күцэгч комитет бурдәмджин көдлмш кехин орчл шууга татдж сахньцхана. Малин хотин хойр джилэ көрнэг белдхнн тускар тинм йовлд болв.

Малин хотин хойр джилин көрнэ белдхнн тускар тинм йовлд болв, малин хойр джилин көрнэ белдх даалгьвр авсн дуудвр кечкэд, район бийнэ малин хотин нег джилэ көрнэ кедж чадсн уга—гидж делегат үр Айтгев келв.

Кадрла көдлмш келгьн районд сул гидж делегатнр Бадмаев, Манжиев, Анджураев келцхэв.

—Көдлх улсиг орминь олдж,

көдлмшт орулхарн партин райком дегд алгьцхана. Улгүрнэ, редактор йовсн үр Немьшевигов авад района күцэгч комитетин ахлач тавь, дакад сар болл уга көдлдж чаддяхш гидж көдлмшасн гаргьв—гидж үр Анджураев келв. Хөдчнрин, үкрчнрин, трактористрин, шофермүдин, комбайнермудин дангьин көдлдж курс районд гаргьхнн гидж делегат үр Лобачев келв.

Партийн комсомольск, профсоюзн организацисиг партин райком сулар гардна гидж „Сухотинский“ совхозин директор үр Зунгруев шалгьдж келв.

—Мана совхозин директорнь тав дакдж сольгдв, партийн болн комсомольск организацисин селгэтрмүд хошагьад дакдж сольгдв. Паргьд болн комсомолд нег чигн күн орулгдсн уга, профсоюзн организац болхла, члелдн өск баатхэ, хярнэ багьрв,—гидж Зунгруев келв.

Социалистическ дөрлдэ бурдэлгнэ, олтүлтнэ кедлгцүлгьвр болн культурн-сургьмджин көдлмшиг сулар гардна гидж райкомин пропагандин болн агитацин отделиг, района күцэгч комитетин культурин отделиг делегатнр шалгьдж келцхэв. Тооцана цагин эргид районд зуг 385 лекц болн доклад кедлдж. Олтүлтнэ кино багьр үзүлгднэ, үзмлжцүлгьвр нам уга ла адл. Үзмджин болн Кундлгьчэ доккас цөн. Социалистическ дөрлдәнэ диг халхая келднэ. Партийн болн комсомольск организацар политическ сургьуль даслгнэ таслвр икэр гарна, көдлджэх улс дунд экономическ сургьуль даслгнэ сулар кедд-йовна.

Района эдл-ахун цуг халхсин өргдлтин эрки нег көрнэгнэ гидж Приозерн РТС-н болн Никольск автобазин көдлмш ясулхд конференц оньган икэр-өгв. Энүнэ тускар үүрмүд, Яшунин, Ромашенко, Рубан болн нань чигн делегатнр келцхэв.

Цуг бийнэ доклдтар 13 күн босдж келцхэв.

КПСС-н Хальмг обкомин бюрон член, Хальмг АССР-н Министрмүдин Советин Ахлач үр Сангаев Э. А. конференцин көдлмшт орлцв.

Партийн райкомин, ревизионн коммисин шин члел болн Хальмг парторганизацин XIX хуртг делегатнр суньгьгдв.

КПСС-н райкомин негдгч селгэтрт үр Кокшунув Е.Э хойрдгч селгэтрт үр Барбачкова Е. А. болн селгэтрт үр Леджинов Г. К. суньгьгдцхав.

А. ВАСИЛЬЕВ.

Үвд саянэр белдв

Сарпинск района „Ильич“ колхозин ах хөдч үр Д. Э. Онаев үвд сян белдвр кесн баанэ. Эврәннэ күчн-чидлэрн хаша-хаацан ясад, дулалад авчкв. Үвлин туршарт күрх өвс концентрированн хот-хоо-

лнь зөбгьад бел кечксн баанэ. Үр Д. Э. Онаевин халэдж асрдях хөдиг гару угагьа таргьар үвзүлдж гаргьхд цуг кергтэ хамгнэ бел кедв.

Н. СЕМУШКИН.

Алдр Октябрин 41-ч өөниг темдгллгън

Ноябрин 6-д Элст балгъсна „Родина“ кинотеатрт, Алдр Октябрск социалистическ революци 41-ч өбнд нерӓдсн байрин хург болв. Байрин хурт ирцхӓси куч-кӓлсчнр ик гидг омгтагъар, КПСС-н Центральн Комитетин Президиунг Кундтӓ президиумд сунъ гъв.

Алдр Октябрск Социалистическ революци 41-ч джиллин өбнин туск доклад КПСС-н Халъмг обкомин селӓгр ур Саврушев Ц. О. кев. Докладин хӓбн Халъмг лубингын государствени ансамбль, байрин хурт ирсн улст, ик сӓн концерт узулв.

Ноябрин 7. Халъмг АССР-н хотл—Элст балгъсна уульниц улан дарцгсар, плакатсар, лозунгсар кеерулгддж. Орун эртӓс авн кӓгдӓмин дун кунъ-куннӓ, радиогабар СССР-н олн келн ӓмгнӓ дун джинъинӓ.

Арвн часин алднд балгъсна куч-кӓлсчнр, гартан олн зӓсн шаармуд бӓрсн, кӓӓклӓн дахулад, демонстрац орлцхар, кӓдлдг учрежденьсӓрн цугълрцхав.

Иас брӓгъӓр, демонстрац гардач, Халъмг АССР-н военн комиссар подполковник П. К. Болотныйн докъягъар, Роза Люксембург уульнцар зогс-

джасн колони кӓндрв. Колонна нуурт физкультурникуд болн ДЮСААФ-н члед йовна. Теднӓ дару школьникуд, тосхлтин училищин сургъульчнр, кӓбӓлӓчир, интеллигентнр, колхозникуд йовцхана.

Правительствени трибундеер Халъмг автономн республикин гардачнр, кӓдлмшин нуурт йовх кундтӓ урд бӓӓ-цхӓнӓ.

„Алдр Октябрск революци 41-ч өбн менд болтха!“, „Цуг кӓмн-улсин миндлгч иргч—коммунизм менд болтха!“, „Коммунизм тосккнн тӓлӓ ноолданл советск олн ӓмтиг омгшагч болн гардач чидл—Советск Союзин Коммунистическ паргъ менд болтха!“—гисн лозунгс трибун деерӓс сонъсгдна.

Балгъсна кинотеатрт, клубсд, культури Герт нар-джиргъл сӓн бӓрмӓллӓ болв. Иим ик байртагъар Халъмг АССР-н хотл—Элст балгъсна куч-кӓлсчнр Алдр Октябрск революци 41-ч өбниг келхӓв.

Алдр Октябрин 41-ч өбнд нерӓдсн байрин хургуд болн демонстрац, Башантад, Каспийскд, Сухотад, Приюгнд, Халъмг республикин наадк чигн цуг райодин центрмудар, колхозмудар болн совхозмудар ик бӓргмджтӓгъӓр кегдв.

Байрин хург

Алдр Октябрин 41-ч өбниг уктдг Каспийск района цуг селӓдӓр лекцс, докладмуд болн кӓӓндврмуд кегдв.

Прикаспийск загъсна комбинатд ноябрин 6-д района кӓцӓгч комитетин болн поссоветин, партийн, советск, общественн организацин байрин хург болв.

туск доклад района кӓцӓгч комитетин ахлӓч ур Д. Андраев кев. Докладин сӓӓлӓр загъсна комбинатин коллектив ик концерт узулв.

Ноябрин 7 бдр Кировин нертӓ площидьт Каспийск поселкин куч-кӓлсчнрин демонстрац болв.

М. НИМЯЕВ.

ЗУРГУТ: Яшлагинск района „Звезды Ильича“ колхозин онгта сӓӓӓр кӓдлдг сӓӓлӓт Екатерина Зийцева.

Н. Будниковин цоксн зург.

Коммунистр шунмгъагъар сургъуль дасджана

Сарпинск района „Путь Ленина“ колхозин эклц паргорганизацин коммунистр политическ сургъуль дасджана. КПСС-н тууджин кружокд 13 кун сургъуль дасджана.

Тӓрун знягъдӓн пӓргин болн позителствени сӓл цагт гаргӓси документс болн КПСС-н тууджин „Кӓдлмшчирин джисит“ эклц болн Арӓсӓл марксизм тархадж делгрӓлгӓнӓ тускар дасцхав.

Политическ сургъуль даслгънд коммунистр дегд сӓӓнӓр шилтӓж, оньган бгч орлцв. Нег улӓ сӓӓнӓр, дасх зӓвтӓ

материалар кӓр-кӓӓндврг орлцсн—ОТФ-н заведующи ур В. Д. Сязин, колхозин механик ур В. И. Каширин, хӓбч ур Н. Останченко, колхозник М. А. Воронцов, нань чигн улс.

Кружокин гардач ур И. В. Цицулин знягъдӓн сӓӓнӓр белдӓд, шин темӓр знягъ келхӓрн, бӓӓрн газрин бӓӓд-лӓс улгӓр авч цӓӓлгъдж бгнӓ.

Пропагандист ур Михайловский комсомольск организацин политкружокт хойр знягъ кечкв.

Н. ИВАНОВ.

Агитатор Василий Шараев

„Гигант“ колхозин механик Василий Шараевин тускар,—эн агитаторий аль угай?—гидж сурхлӓ, тиим“ гидж лавгарулдӓ келхнъ хӓгӓр, болв кень болв чигн ииӓдж келхнъ лавга:

—Сӓн кӓн, кӓдлмштӓн шунмгъа кун...

Алтайск краяс Василий ни-дн джил эврӓннъ тӓрсн газрури хӓрӓ ирд, Сарпинск района „Гигант“ колхозд „Беларусь“ тракторт кӓдлв. Селӓнӓ эдл-ӓхун техникумас авсн медрлнъ болн бийиннъ шунмгъагъар, кӓдлмштӓн дурлдж кӓдлдгнъ тракторист боллдж кӓдлхднъ энӓнд лӓнъ нӓкд болв.

Кӓдлмштӓн кинӓн, шунмгъагъар кӓдлдг ур гидж бригадт цугъар энӓг таасдг болцхав. Дарунь Василийниг бригадин олн кӓбӓлӓчрин дунд агитационн кӓдлмш делгрӓлгӓ гидж даалгъад, ямаран кӓдлмш кехинъ заадж бгдв.

Ур Шараев эн кӓдлмшин ардорв: механизатормудт болн колхозникудт тасрхан уга газег болн журналмуд умшдӓ бгӓд, делкӓд юн болджахиг болн, ӓс медрн тоотинъ цуцрлтан угагъар арднъ ордж цӓӓлгъдж бгнӓ. Колхозникуд болн механизатормуд энӓнӓ келсн тоогиг икӓр оньган бгч сонъсцхана.

—Василий тракторист кӓдлдӓхдӓн, брӓнӓс авн асхн ора кӓргл кеер кӓдлмштӓн йовтмн, норман 150-200 процент кӓцӓдг билӓ, медрлнъ тагухн механизатормудт оньдин лӓнъ нӓкд болад дамшлтан заадж бгдмн,—гидж тракторн бригадин бригадир ур Висгропова келнӓ.

Ур Шараевиг дарунъ тракторн бригадин бригадирин дарукд орулв Терфнӓ хӓбн, „Гигант“ колхоз селӓнӓ эдл-ӓхун техник хулддж авхла, колхозин шин кӓдлмшт—механикд Василийниг баглв.

—Маши медр кӓн гидг сӓн юмн, мадниг зӓрмдӓн эврӓннъ колхозин мастерской машиндин эврӓсннъ ясх саамд эн, Василий чидтӓн арвлт уга нӓкд болна. Иим дӓнъ-нӓкд болдж кӓдлӓ йовзн бийнъ, цаг олад, мадн дунд цӓӓлгъврн кӓдлмш тасрхан угагъар делгрӓлнӓ,—гидж тракторист ур В. Харченко келнӓ.—Энӓнӓ кеджӓх кӓдлмш келсн ур хойрнъ хоорндан заг уга.

Агитаторин кӓдлмш зугд кӓр-кӓӓндвр, газег умшдӓ бглгънд бӓӓхш. Кӓдлмшчирг нӓр болдж, эврӓннъ кеджӓх кӓдлмшӓрн улгӓр узулад, олн ӓмтнд кӓблврч болдж кӓдлӓд, терфгӓн дахулн агитационн кӓдлмшӓн делгрӓлг кӓн йосга агитатор болх зӓвта. Иим агитатор колхозин механик ур В. Шараев.

И. НОВОСЕЛЬЦЕВ.

Сарпинск района, „Коммунист“ газетин редакторин дарук.

1-ч класст орджах бичкдӓдиг оньгтагъар дасххмн

Сентябрь сарин нег шин сӓн бдр болдж тоолгдгнъ — мана орн-путгт авъяс болдж одснн. Сентябрь сар ургъхин ик урдасн авн, школд орх наста кӓвӓд кӓӓкд бӓӓх орк-бӓл болгън, сургъулин шин джилд эклдж сургуулин шин джилд эклдж сурчачарнъ сонъмедган уурч, мартна. Тӓрун авгтан негдгч классд орджах эврӓннъ урнӓси. ӓндр школд шинӓс ямаран юм медсинъ, ягъдж бийӓн бӓрсинъ сурхан мартна.

Ода биш хӓӓннъ, кӓӓкӓн ягъдж сурчачинъ школурич медр болдж, эк-эцкирнъ шинд-цхӓнӓ.

Тӓӓнӓ хӓӓннъ эк-эцкирин хургт одхан мартад, багш дуудхла ирдгӓн уурна. Бичкдӓдн «му» гисн темдг авад, школд альвлад бийӓн муугъар бӓрдгн тускар багшинъ заргъ бӓрдгӓрм узулад ирхлӓ, — тер цагт эк-эцкирин зӓрмнъ школас ӓс гидж багшас гем узулад, зӓрмнъ бичкдӓдтӓн уурлад зогсцхана.

Бичкдӓдиг школд орсн тӓрун бдрӓсн авн, школднъ болн багштинъ дурта болдгиг ямаран аргъар кехмб? Би багш кӓн болад, эк-эцкирт эврӓннъ нег цӓӓкн селвгӓн бгхӓр седдӓнӓв.

Урокан эклӓд белдхӓрн, негдгч классин сургъульчнр тӓрун бдрӓсн авн, школднъ болн багштинъ дурта болдгиг ямаран аргъар кехмб? Би багш кӓн болад, эк-эцкирт эврӓннъ нег цӓӓкн селвгӓн бгхӓр седдӓнӓв.

Эк-эцкир хамгин тӓрун боллдж, школла ниита болн бат

залгӓлдата бӓӓх зӓвтӓ.

Герин даалгъврн эклдж келхӓси оми, сургъульч эврӓннъ суудж кӓдлх газран белдх зӓвтӓ. Негдгч классд орджах бичкн кӓӓкд эн тоотиг медрӓ гисн, гингн тӓр биш. Бекӓн, дегтрӓн, тоолдг моддан ягъдж тӓвхинъ, ручкан ягъдж бӓрхинъ болн тетрадин ягъдж тӓвхинъ бдр болгън заадж бгдӓд, йосндан авъяс болтань школни цуг зокалмуд эрк биш кӓцӓдгӓд бӓӓдг болдгар дасхх кергтӓ.

Сургъульчд ямаран стул кергтӓ болхинъ эрк биш багшас сурдж медр кергтӓ. Кемердӓн стул машгт ӓс гидж бдр болад бӓӓсн цагт, сургъульчд бичхдн тӓрун болхмн, нӓднӓннъ харандн му болад, нургъна яень хаджидж одг чигн йовдл харгъна.

Негдгч класст орджах сургъульчирт дегтрмӓдӓн болн наадк сургъулин принадлежностян тӓвх тумбочке, ӓтажерке, ӓс гидж тагмуд, эрк биш кедж бгх кергтӓ.

Урокан эклӓд белдхӓрн, негдгч классин сургъульчнр тӓрун бдрӓсн авн, школднъ болн багштинъ дурта болдгиг ямаран аргъар кехмб? Би багш кӓн болад, эк-эцкирт эврӓннъ нег цӓӓкн селвгӓн бгхӓр седдӓнӓв.

кедж болджана.

Герт ямаран даалгъвр бгдсн болна, ягъдж терфг кӓцӓхиг сургъульч эврӓн медрдж, тодлдж авдгар дасххмн.

Эврӓннъ кӓӓкдин тӓлӓ уркинь кезӓд чигн бичӓ кетн.

Кемр кӓвӓнтн ӓс гидж кӓӓкитн эсвӓн келдӓн тӓрд бӓӓсн цагт, тӓрун авгтан эврӓн бийнъ эрк биш тоолдж данъдган кедгӓр аргъинъ хӓӓтн. Тер бийнъ чадл уга бӓӓсн цагт, те гӓд олн-зӓсн улгӓрӓр дамджулдж тӓӓнд нӓкд болх кергтӓ.

Негдгч классин сургъульч джиллин эклӓр герин даалгъврн кесн цагтан, чанъгъар сонъсхдӓж умшад кех зӓвтӓ.

Джиллин хойрдгч брӓдд, умшсн тоотан теди дотран тоолдж медрдгиг джисӓлдж дасхх кергтӓ.

Зӓрм эк-эцкир бичкдӓдтӓн бгсн герин даалгъврн 8-10 дакдж давтулдж умшулцхана. Тер ик му юмн, юнъгад гихлӓ, тингдӓж умшлгън тус уга давтлгънд бичкдӓдиг дасхна. Тингдӓж нег умшсан кесг давтаж умшхла, бичкдӓд дарунъ цуцрад, билгнъ татурад, оньг уга болдг зӓвтӓ. Тӓӓнӓ ормд, брӓн эрт ӓс гидж асхн унтхинъ оми неджӓгъӓд умшсн олзта

болдмн.

Урокан келхӓрн экнӓс авн цеврӓр, дигтӓгъӓр кедгиг сургъульчд дасхх кергтӓ. Хаджгърар кеш угагъар седхлӓ, ю ягъдж бичх болна, илӓр сонъсхад келтхӓ, тер цагт чикӓр бичгдх зӓвтӓ.

Зӓрм эк-эцкир негдгч классд орджах бичкдӓдтӓн, тедн бийснъ умшдӓж чадна гигъӓд, дегтр умшдӓж бгдгӓн уурч одна. Болв дегтр умшлгънд бичкдӓдин дуринъ тусхана гисн, ик амр кӓдлмш биш.

Негдгч классин сургъульчир букварь даслгъндан даргдӓд, дегтр сонъмедж умшдган уурна.

Мел уӓнлӓ харгъулдӓж, кесӓӓхн зургудта бичкн кӓӓкдин сенр дегтрмӓд хулддж авад, эк-эцкирнъ умшдӓж бгдӓд, теднӓр бийсӓрнъ умшулад, дамшдах кергтӓ.

Негдгч классин сургъульчнрин кӓдлмшинъ арднъ ордж хӓлӓгъӓд, кӓдлмшт дурта болдгиг, дигтӓ, оньгта болдгиг, хамгин гол болдж — сургъульдан дурта болдгиг тедн дасхар зӓтклгън, цуг олн-дундин болн эк-эцкирин эрки тӓрнъ болх зӓвтӓ.

А. Сидунова.

Культурин Герин кӱдлмшиг ясрулхмн

Колхозин дамшлтин станц

Элст балгъсна культури Гер газгагъаснь хӱлӱхд, мана Хальмг АССР-н культури талдан учрежденьсӱс бӱвӱрц биш. Эн герт балгъсна библиотек, бичкдӱдин библиотек хойр бас бактджана. Кружокс кӱдлмш дӱрвн хора, администрацин хойр хора бӱӱнӱ.

Сӱулин хойр джилн дунд, балгъснд бӱӱгч улсин тонь кесг холвандан бсв, тер учрар эн гер уутгхн болджанхн ил. Болв культури Герин кех зӱвтӱ олн зӱсн кӱдлмшт эн харш болх зӱв уга.

Элстин культури Гер сӱулин цагт эврӱнн кӱдлмшӱн зӱвӱр шунмгъаруль. Тӱрсен газурн ирсн эрдмтӱ-билгтӱ багъчудас болн орс багъчудас бӱрден художественн самодейтностин ик коллектив энд кӱдлмшӱнӱ. Хувц ишкдж уйдг кружокд гурвн баг бӱӱнӱ, энд культури Герин уулдврт ик орм эзджӱнӱ. Эн кружоксд брӱл джилдӱн 50-60 кун дасдж гарна. Кружокин багмудиг мӱдрлӱтӱ уйачнр гардихана.

Хальмг биигин янз сӱӱнӱр медлг Шалха Баатрин гардврт биигин кружок кӱдлмшӱнӱ. Драматическ болн дууна кружокс бӱӱнӱ, кӱгджимин кружок бас кӱдлмшӱнӱ. Даругъас культури Герт баянистрин курс бӱрдӱгхмн.

Цуг эн тоот кружокс балгъсна багъчудин болн культури Герин коллективнн седвӱрӱр бӱрдӱгдсн кӱдлмшӱнӱнӱ. Болв культури Герин уулдврт кружоксин кӱдлмш голлгчнь болшго.

Района эс гндж балгъсна культури Гер олна организацсла, талдан чгн культури учрежденьслӱ, цуг кӱч-кӱдлмшнрлӱ тасрлтан угагъар бргн залгълдата бӱӱх зӱвтӱ. ВЛКСМ-н балгъсна эс гндж района комитетлӱ селвлцдж эврӱнн ик болн олн зӱсн кӱдлмшӱн бӱрдӱх зӱвтӱ. Зуг олн ӱмтнлӱ залгълдулдж эврӱнн кӱдлмшӱн бӱрдӱсн культури Гер йоста гндж багъчудт сургъмдж бгч, соньн-сӱӱхн культури центрт тоолгдх зӱвтӱ. Эн тустан мана балгъсна культури Гер зӱвӱр ик тату-тартгта.

Багъчуд кӱдлмшиннь хӱдн уудьван гаргъхар клуб, библиотек, кинотеатр, парк, культури Гер темцухӱнӱ. Болв балгъсна культури Гер, багъчуд уудьван гаргъдж, соньн кӱуנדвр кех амрдг газрт кӱццӱр хӱврӱд уга. Энд умшгдлг лекцс цӱн болсн деерӱн, культури Герин эврӱнн седвӱрӱр кегдхш, культури Гер зуг лекц умшх орм бгнӱ. Культури Герт умшлгъна конференц, багъчудин аски йир ховрар кегднӱ.

Партийн, комсомольск болн советск организацет культури Гер ик донь бгх зӱвтӱ. Эн организацсин келг-кӱццӱлг бргн тӱрмӱд, культури Герин кӱдлӱчнрин шунмгъа орлцгътагъар кегдх йоста. Мана Элстин культури Гер болхла, талдан организацсла биш, нам ВЛКСМ-н балгъсна комитетлӱ муугъар залгълдата, энд хоорндан нег-негндӱн муугъар д бнъ болцхана.

Кружокс орлцачнрар тӱшт келж, культури Герин коллектив, олн кӱч-кӱдлмшнрлӱ культури тетквр бглгъӱр ик гндг соньн кӱдлмш кех зӱвтӱ. Балгъсна культури Гер эн тустан чгн ик кӱцвр уга. Художественн самодейтность нӱр-байрин бдрлӱ эрдмӱн узӱлхӱс биш, талдан бдрмудт йир ховрар эрдмӱн узӱлнӱ, колхозмуд, совхозмуд эрдж багъар йовна. Тиигчкӱд художественн самодейтностин репертуарнь олн зӱсн биш, дубиигъас давхш.

Культури Герт репертуарн зура гндж уга, зуран ормд, „тер бдр тиим кружок кӱдлмш“, „ен бдр ним лекц умшгдв“, — гндж давсн бдрт кегдсн кӱдлмшин диг-даран бичӱтӱ бӱӱнӱ. Иим кӱдлмш мана кӱч-кӱдлмшнрин культури некврмудиг кӱццӱлж чадшгонь ил.

Культури Герин кӱдлмшт, багъчудиг йоста гнджар соньмсулгч, келхд, багъ наста улс олн дунд бийӱн ягъдж бӱрхин тускар, кӱуна сӱӱхн ямаран болдгин тускар болн нань чгн олн зӱсн соньн тӱрмӱдӱр кӱундвр кегдхш. Иим чинртӱ тӱрмудт олзлдж болх цаг икнъ гихдӱн ганцхн бииллдӱнд бггдӱд хуурна. Тиигӱд чгн, балгъсна культури Герин кӱдлмш негндлж болсар эн гер багъчудин дурлдж цуглрдг культури центрт хӱврӱд уга.

Культури Герт, эврӱнн кӱдлмшӱн иргчдӱн ягъдж бӱрдӱхин, ягъдж ясрулхин туск зура уга.

Элстин культури Герин коллектив эврӱнн цуг кӱдлмшӱн олн-ӱмтнлӱ залгълддж бӱрдӱхин тӱлӱ зӱткдж, мана орн-нутгин айта, сӱн-сӱн культури Гермудин дамшлтла таньлддж, терӱг дасх зӱвтӱ.

Иим тату-тартгуд зуг ганцхн Элстин культури Герт бӱӱсн болхла, статьяг иигӱд чилӱдж болхмн билӱ.

Унӱртнь келхлӱ, мана республикд бӱӱх культури Гермудӱс эн культури Гер ююгъ-

арн чгн бӱвӱрц биш, зӱрм райодин культури Гермуд чгн иим дуту-дундста. Улгуринь келхд, Сарпинск района культури Гер (директорнь ур Ффремов) авад хӱлӱй. Энд бдр кӱртл эн культури Герин кӱдлмшнь дундинд тоолгдлг билӱ гндж келдж болхми. Болв, эн культури Герин кӱдлмшлӱ сӱӱнӱр бдрлӱд таньлдхла, мана тоолснла ирлцхш.

Багъчудиг сӱӱнӱр соньмсулгч кӱдлмш энд бас уга. Аскиднь кино хӱлӱхӱр ирсн багъчуд бийӱн зльвн кевӱр, соньсхвр угагъар бӱрцхӱнӱ. Эн юнъгад иим гихлӱ, культури Герт соньн-сӱн кӱундвр кегдхш, лекцс ховрар умшгдсн деерӱн, багъчудиг болн кӱч-кӱдлмшнриг иим тӱрмудт орлцулхин эв-аргъ энд хӱӱгдхш.

Культури Гермудин кӱдлмшт райодин партийн организац болн культури отделмуд багъар оньг бгсн деерӱн, теднӱс кӱдлмшиннь шууджшалгъдж неклгн йир ховр. Культури учрежденьсӱр калр муугъар диглгднӱ. Улгуринь, Сарпинск района культури отделин заведующин дарукд, урднь райпотребсоюзд кӱдлмшӱн гнджӱд, хот-хол кӱгджрулӱд урӱгъӱд, кӱдлмшӱснь гаргъгдсн Кривцов кӱдлмшӱнӱ. Эн кун эврӱнн дааджах ууллӱгъӱн ирлцдж эс бӱӱхинь, района кӱч-кӱдлмшнр келцхӱнӱ, юнъгад гихлӱ, ур Кривцов ӱмтнлӱ йир модьрун, шишлнь медрл чгн уга. Района гардачнр тиим кӱунд юнъгад иим чинртӱ кӱдлмш даалгъснь медгдхш.

Культури Гериг йоста гндг культури центрт хӱврӱлгн — культури учрежденьсин коллективсин болн цуг олн-ӱмтнӱ бмн бӱӱх тӱр. Эн туст кӱдвртӱ болхин тӱла, седвӱрӱн узӱлдж, олна организацсла залгълдагъан бргджулдж, культури Герин кӱдлмшиг улгӱр болм бӱдӱн кемджӱнд тӱвхӱн, тӱрун болдж, культури учрежденьсин гардачнр бийснь.

Культури тӱлӱ бргн джисӱ делгрӱлгн — цуг олна керг-тӱр.

С. БАЙДЫЕВ.

Одмг болгъдг шин завод Сталинградт тосхгдӱд дуусгдв. Эн завод техникӱр икар агсгддж. Цуг кӱдлмшнь механизмӱр болн автоматика бгднӱ. Завод суткдан 75 тонн одмг болгъна. ЗУРГ: одмг болгългъна завод.

Кӱк тенгъсин барун узгт делгрсн Сарпинск тиньгр тегселӱнӱ эдл-ахун наукин кӱдлӱчнрин оньгиг ик кезӱнӱс нааран тусхагъа. Энунд газр эдллгнӱ культуриг бӱдлӱлӱд, газриг дигтӱ сӱӱнӱр олзлхлӱ, торгън ноосга хӱд болн махна мал дилврӱтагъар бскадж болхмн. Болв халун гань иктӱ бӱӱдлд, гашута газр селӱнӱ эдл-ахун эн ӱнъгсин бсцтиг бӱрнӱ.

Гашута газриг услгъна болн сӱӱрӱллгнӱ тӱрмуд шиндлдж хӱлӱхин эркд СССР-н науксин Академ. Сарпинск районд 1950 джилд Академин почвени институтас болн модна институтас Аршан-Зельменск стационар бӱрдӱлӱ. Стационар, гашута газр сӱӱрӱллгӱр зӱвӱр газрин агъуд кӱдлмш кесмн. Биологическ наукин кандидат Константин Пахомович Пак гардджах почвени-мелиоративн отряд дамшлтин участксар сӱн гндг узмдж кудсн бӱӱнӱ.

Газр эд-бод келгнӱ, чиг хоршалгъна, услврин болн удобренӱ зокал чикӱр кеснӱ ашд гашун газрин гектар болгънас 200 центнер люцерн бсн, 78-80 центнер эрднишишӱн буудя болн 28-33 центнер цагъан буудя авгдсн.

Стационарла хошалдж Сарпинск района „Гигант“ колхозин услгдг 1200 гектар газр бӱӱнӱ. Колхозин ахлад ур Ф. М. Жуков эн газрт дамшлтин производственн участк бӱрдӱхӱр седсиг, научн кӱдлӱчнр уурмуд Пак болн

Краевой хойр дӱнӱндж зӱв-шӱрсн. Колхозин правленӱ хуртт научн-техническ совет бӱрдӱгдв. Энуна ахлад Ф. М. Жуков шиидгдв. Научн-техническ Советин ханьд специалистр, научн кӱдлӱчнр, колхозмудин бригадирмуд орцхав.

1160 гектар газрин агъуд ур Пакин гардврт малин хотин культури тӱрлгнӱ нӱӱмн польн эргц батлгдв. Малин хотин культури иим даратагъар тӱргдхмн: люцерн тӱргдсн ичмян, негдгч джилӱ люцерн, хойрдгч джилӱ люцерн, гурвдгч джилӱ люцерн, дӱрвдгч джилӱ люцерн 6-ч полед эрдни-шишӱ, 7-ч полед эрдни-шишӱ, 8-ч полед — нег джилӱ тӱрмр бсн.

Дамшлтин кӱдлмшлӱ залгълдата цуг гаруг колхоз би деерӱн авчана. Эн, республикт турун гарцах дамшлтин станц болджана.

Колхозникуд научн кӱдлӱчнрлӱ хамцдж кӱдлӱд услгд газрин гектар болгънас багъ гихдӱн 100 центнер люцерн бсв, 400-500 центнер силосин эрдни-шишӱ авхар шиидхӱн. Энд эврӱннӱ угдӱн кӱрхн-лавта.

Колхозин дамшлтин станц, чиг татг теегин бӱӱдлд услгд газриг дигтӱ сӱӱнӱр олзлгъна кесг тӱрмуд хагълхмн. Эннь услврин Сарпинск систем кегдсн цагт газр эдллгнӱ зокалгч чикӱр орулдж эдлх эв-аргъ бгхмн.

Г. БЕМБИНОВ.

ДОСААФ-н тооцана болн сунгъгврин хургуд

Хальмг республикин совхозмудин б о л н колхозмудин РТС-н, харслтин предприятие кӱдлмшӱн з ӱ в ӱ р ясруль. СССР-н ДОСААФ-н 4-ч хургин шиидврӱс иштӱгӱр энд олн ӱмтн дундк кӱдлмшӱн, сургъулин болн спортивн кӱдлмшӱн бргнӱр делгрӱлджӱнӱ, шофермудин болн трактористрин курс бӱрдӱгъӱд, дӱӱнӱ халхин спорт нань чгн кӱдлмшмудӱн му бишӱр делгрӱлджӱнӱ.

Западн, Яшалтинск, Каспийск, Юстинск, Приютненск райодин ДОСААФ-н комитетс эклц организацет сӱӱнӱр донь нбкд болцхана, общественн чледин тонь икар бсджӱнӱ. Иигдж эднӱ кӱдлмш ясрдг учрнь — актив элвӱр кӱдлмштӱн орлцулгн. Приютненск болн Юстинск райодин ДОСААФ-н комитетин ахладчр олн ӱмтн дунд харслтин кӱдлмш делгрӱлӱд, 1958 джилӱ членск взнос мӱнӱгӱн кӱтцднь цуглудж авцхав. Западн б о л н Яшалтинск райодин ДОСААФ-н комитетс шофермудин курс чилӱсн улсас колхозур 8 кӱ, совхозур 15 кӱ илгӱв.

СССР-н ДОСААФ-н Центральн Комитетин шиидврӱр

1958 джилн октябрь-декабрь сард ДОСААФ-н эклц организацсин тооцана болн сунгъгврин хургуд республикар болджана.

Тооцана болн сунгъгврин хургудин бмн бӱӱх голлгч тӱрнь — олн дунд харслтин кӱдлмш ясрулх, обществӱн шинӱс члед орулдж авад, обществӱн батлх, нег улӱ багъчудас элвӱр чледт орулдж авх, кружокс болн курсд орулдж багъчудт спортивн медрл даск тӱр.

Колхозмудин болн совхозмудин ДОСААФ-н эклц организац оданас авн шофермудин, трактористрин, мотористрин, комбайнермудин, мотоциклистрин курсмуд элвӱр бӱрдӱцхӱх зӱвтӱ, селӱнӱ эдл-ахун кӱч-кӱдлмшнр дунд харслтин болн спортивн кӱдлмш бргнӱр делгрӱлцхӱх зӱвтӱ.

Тооцана болн сунгъгврин хургудиг бӱдӱн политическ чинртӱгӱр келгн КПСС-н XXI хуртт белг болм бн.

А. ДОБРОСЕРДОВ, республикин ДОСААФ-н комитетин ахлад.

Редантор Д. М. МУКЕБЕНОВ.